

TAKSONOMIAN JALKAUTUS -WEBINAARI 26.5.2023

EU-taksonomia väylänpidossa

Selvitys EU-taksonomian vaikutuksista Väyläviraston toimintaan
Karoliina Saarniaho (Väylävirasto) ja Saara Pohjalainen (Gaia)

Agenda

1

2

3

Selvityksen tausta ja tavoitteet

Väylänpito taksonomiassa - katsaus keskeisiin taksonomia-aktiviteetteihin ja kriteereihin

Taksonomian huomiointi ja vaikutukset Väyläviraston toiminnassa

Selvityksen tausta ja tavoitteet

Työn tausta ja tavoitteet

Työn tausta

- Väylävirasto vastaa valtion tieverkon, rautateiden ja vesiväylien kehittämisestä sekä kunnossapidosta, ja on sen myötä infra-alan vastuullisen rakentamisen ja väyläverkon elinkaaren aikaisen ympäristöaspektit huomioivan huollon merkittävä edistäjä.
- Väylävirasto haluaa olla mukana koko alan yhteisessä vuoropuhelussa ja ilmastoystävällisten sekä kestävien toimintamallien kehittämisessä. Tämä edellyttää myös kehityksen seuraamista EU-tasolla, jolloin oikea-aikainen vaikuttaminen mahdollistuu.
- Selvityksen laatimista edelsi huomio siitä, että infra-alan osalta on saatavilla hyvin vähän tietoa taksonomian soveltamisesta saatavilla, siksi lähdimme laatimaan tätä selvitystä.

Tavoitteet

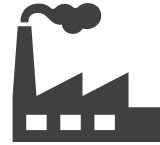
- 1 Luoda kokonaiskuva väylänpidon eri toimintojen roolista EU-taksonomiassa
- 2 Arvioida taksonomialainsäädännön vaikutuksista Väyläviraston toimintaan suoraan ja välillisesti
- 3 Koota toimenpidesuositukset taksonomian soveltamisen ja sen vaikutuksiin valmistautumisen osalta

Väylänpito taksonomiassa - katsaus keskeisiin taksonomia- aktiviteetteihin ja kriteereihin

Väylänpidolle keskeisimmät taksonomia-aktiviteetit edustavat kokoväylänpidon rakentamisen arvoketjua

- Taksonomiassa määritetään **kriteeri väylänpidon arvoketjun** eri vaiheille aina väylämateriaalien tuotannosta väylien ylläpitoon kolmen ympäristötavoitteen merkittävälle edistämiseksi:
 - **Ilmastonmuutoksen hillintä:** väylät toimivat vähähiilisen liikenteen mahdollistajana ja väylämateriaalien valmistusprosesseissa voidaan saavuttaa huomattavia päästövähennyksiä.
 - **Ilmastonmuutokseen sopeutuminen:** väylänpidossa ja väylämateriaalien tuotannossa voidaan huomioida ilmatoriskit ja soveltaa sopeutumis-ratkaisuja niiden resilienssin lisäämiseksi.
 - **Kiertotalouden edistäminen:** väylien suunnittelussa voidaan huomioida niiden pitkäikäisyys ja rakentamisvaiheessa hyödyntää kierrätysmateriaaleja ja maksimoida syntyvän jätteen kierrätys ja uudelleenkäyttö.

Väylänpidolle keskeiset taksonomia-aktiviteetit

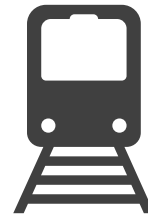
3. Valmistus

- Betonin valmistus
- Raudan ja teräksen valmistus

4. Yhdyskuntatekniikka

- Rakennetekniikka (uusien kohteiden rakentaminen tai jälleenrakennus)
- Teiden ja moottoriteiden ylläpito
- Betonin käyttö rakenteissa

6. Liikenne

- Henkilökohtaisen liikkuvuuden infrastruktuuri, polkupyörälogistiikka
- Rautatieliikenteen infrastruktuuri
- Vähähiilisen tieliikenteen ja julkisen liikenteen mahdollistava infrastruktuuri
- Vähähiilisen vesiliikenteen mahdollistava infrastruktuuri

7. Rakennus- ja kiinteistöalan toiminta

- Rakennusten ja rakenteiden purku

Merkittävän edistämisen kriteerit ovat aktiviteetti- ja ympäristötavoitekohtaiset

Ilmastonmuutoksen hillitseminen

- Raaka-aineiden osalta kriteerit keskittyvät valmistusvaiheen päästöintensiteettiin, jolle on asetettu raja-arvoja
- Kokonaisten väylien kohdalla tarkastellaan niiden käyttötarkoitusta - vähähiilisen liikenteen käytössä olevat tiet ja radat ovat lähtökohtaisesti taksonomian mukaisia
- Kriteerien mukaista infrastruktuuria ei ole tarkoitettu fossiilisten polttoaineiden kuljetukseen tai varastointiin

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

- Kriteerien mukainen toiminta varmistaa ilmastonmuutoksen vaikutusten riittävän ennakkoinnin ja tarkoituksenmukaisen varautumisen niin kutsuttujen sopeutusratkaisujen avulla
- Näiden ratkaisujen toteuttamista tulee edeltää uusimpaan tieteelliseen tietoon pohjautuva perusteellinen ilmatoriskien arviointi koko investoinnin elinkaaren ajalta
- Sopeutusratkaisujen performanssia tulee pystyä mittaamaan ennalta sovituin indikaattorein

Kiertotalouden edistäminen

- Kriteerit edellyttävät rakennusjätteen valmistelua uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen
- Uusien rakenteiden materiaalista huomattavan osan oltava kierrätysmateriaalia, jollei neitseellisen materiaalin käytön elinkaaripäästöjä ole pystytty osoittamaan matalammiksi
- Lisäksi tulee huomioida kierrätysmateriaalien kuljetusmatkat, jotka eivät saa olla yli 2,5 -kertaisia neitseelliseen vaihtoehtoon verrattuna
- Rakenteiden suunnittelun tulee mahdollistaa niiden monikäyttöisyys, muunneltavuus sekä pitkäikäisyys

Ei merkittävää haittaa -kriteerit kattavat väylänpidon aktiviteeteille kaikki kuusi ympäristötavoitetta

- Infrastruktuuria ei ole tarkoitettu fossiilisten polttoaineiden kuljetukseen tai varastointiin.
- Uuden infrastruktuurin tai laajamittaisten korjaushankkeiden hiilijalanjälki on laskettu ja hiilen varjohinta määritetty

- Mikäli väylähankkeen voidaan nähdä potentiaalisesti vaikuttavan vesistöjen tilaan negatiivisesti, hankkeelle tulee laatia vedenkäytön ja vesiensuojelun hallintasuunnitelma
- Mikäli hanke on läpikäynyt YVA-menettely, erillistä arviota ei tarvita

- Toteutetaan toimenpiteitä melu-, pöly- ja epäpuhtauspäästöjen vähentämiseksi rakennus- tai kunnossapitotöiden aikana.

- Kaikille väylähankkeille edellytetään laaja-alaista ilmatoriskianalyysiä ja sopeutumiskäytönsuunnitelman arviointia ja soveltamista tarvittaessa

- Vähintään 70 % vaarattomasta rakennus- ja purkujätteestä valmistellaan uudelleenkäyttöön, kierrätykseen ja muuhun materiaalin talteenottoon
- Jätteen syntyä rajoitetaan EU:n rakennus- ja purkujätteen käsittely- ja kierrätysmallia noudattaen

- YVA on toteutettu lainsäädännön sitä edellyttäessä ja siinä määritellyt toimenpiteet on toteutettu/aiotaan toteuttaa
- Luonnoltaan haavoittuville alueille tai niiden läheisyyteen sijoitettavia hankkeita arvioidaan erikseen ja negatiivisia luontovaikutusten minimoidaan toimenpitein

Taksonomian huomiointi ja vaikutukset väyläviraston toiminnassa

Taksonomia Väyläviraston toiminnassa

- **Julkisessa rahoituksessa** taksonomiakriteerit konkretisoituvat toistaiseksi EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) kautta kanavoituissa varoissa DNSH-periaatteen soveltamisen myötä. Yksityinen pankkisektori puolestaan hyödyntää taksonomiakriteerejä laajasti vihreässä lainanannossa, mikä tulee ottaa huomioon hankkeissa, jotka saavat rahoitusta sekä julkisista että yksityisistä lähteistä.
- **Väylänpidon hankintaketjut** kattavat laajan joukon yrityksiä, joille EU-taksonomia on oleellinen nykyisten tai tulevien raportointivaateiden ja pankkisektorin rahoituspäätösten kautta. Yrityksillä voi lisäksi olla muita kannustimia liiketoiminnan kehittämiseen taksonomiamukaisuuteen pyrkimällä, mikä erityisesti väylärakentamisen kriteerien luonteen myötä vaikuttaa koko hankesuunnitteluun kohdistuviin vaatimuksiin.
- **Väyläviraston oman vastuullisuustyön** tavoitteet ovat yhtenevät EU-taksonomian ympäristötavoitteiden kanssa ja osa kriteerien elementeistä on vahvasti esillä toiminnassa korostetuissa ympäristönäkökohdissa. Kestävän väylänpidon keskiössä oleva vähähiiliset liikenneratkaisut mahdollistava liikennejärjestelmäsuunnittelu on väylähankkeisiin kohdistuvien kriteerien täyttymisen perusedellytys.

Liittymäpinnat EU-taksonomian ja Väyläviraston toiminnan välillä

Sidosryhmäyhteistyöllä on keskeinen rooli niin julkisen rahoituksen, väylänpidon hankintaketjujen kuin Väyläviraston oman vastuullisuustyön kehittämisessä ja toimeenpanossa.

Toimenpidesuosituksset Väylävirastolle

- Kestävä rahoitus tulee tuoda viraston **strategiselle tasolle**, jossa sen merkitystä väylänpidolle arvioidaan tasaisin väliajoin. Uuteen regulaatioon, käytäntöihin ja niiden konkreettisiin vaikutuksiin **suhtaudutaan ennakoivasti asiakastarpeet huomioiden**. Tässä yhteydessä tulee määritellä myös Väyläviraston rooli potentiaalisena taksonomian kansallisen jalkauttamisen edistäjänä ja tietoisuuden lisääjänä.
- **Sidosryhmätyötä** tule pyrkiä kehittämään kansallisesti ja kansainvälisesti, joista jälkimmäisessä painotetaan **yhteispohjoismaisia työryhmiä** niiden samankaltaisten lainsäädännön sovellusympäristöjen myötä. Sidosryhmäyhteistyön päälinjat suositellaan muodostettavaksi yhteistyössä liikenne - ja viestintäministeriön kanssa, joka tukee myös laajemmin kansallisesti yhtenäistä lähestymistapaa taksonomian jalkauttamiseen. Dialogin avaaminen ja syventäminen keskeisten sidosryhmien kanssa mahdollistaa myös **tehokkaamman vaikuttamisen lainsäädäntötyöhön ja sekä alan parhaiden käytäntöjen muodostumiseen**. Jälkimmäiseen kuuluu myös **standardien ja menetelmien kehitystyöhön vaikuttaminen** taksonomian edellytyksiä silmällä pitäen.
- Väyläviraston sisäisessä työssä on hyvä vahvistaa osaamista taksonomiaan liittyen ja sopia hyvistä toimintatavoista **sisäisiin ja sidosryhmien tiedon tarpeisiin vastaamiseksi**. Väylänpidon vallitsevia toimintatapoja ja taksonomiakriteereitä tulee peilata säännöllisesti toisiinsa sisäisesti, ja **kartoittaa yhteneväisyydet** vaatimuksissa ja käytännöissä. Toisaalta on hyvä tunnistaa ne alueet, joissa taksonomiamukaisuuden edellytykset eivät toteudu ja pohtia, halutaanko asiaan vaikuttaa vai ovatko kriteerit näiltä osin soveltumattomia väyliä ympäristövaikutusten arviointiin. Arviointityötä voidaan tehdä esimerkiksi **kriteereitä pilotoimalla** valikoituihin väylähankkeisiin. Yksi konkreettinen pilotointimahdollisuus on väylähankkeiden ilmatoriskien arviointi, jonka toteuttamisessa voidaan hyödyntää taksonomian mallia ko. prosessista.
- Taksonomian **soveltamista hankintakriteereissä** suositellaan arvioitavaksi ja väylänpidon arvoketjujen toimijoiden valmiuksia taksonomian mukaisten palveluiden tai tuotteiden tarjoamiselle tulee tarkastella. Toisaalta selvittäisiin yritysten mahdollisia taksonomialähtöisiä edellytyksiä uusien väylähankkeiden kestävyydelle.
- Taksonomian mahdollista **laajentuvaa soveltamisalaa myös julkisen rahoituksen ja tukijärjestelmän osalta** tulee seurata tarkasti. Valmiuksia vastata DNSH-periaatetta soveltavien rahoitusvälineiden vaatimukseen voidaan kasvattaa parantamalla oman organisaation kykyjä DNSH-arvion toteuttamiseen muun muassa sisäisillä koulutuksilla.

Ota yhteyttä

Selvitykseen liittyen voit olla yhteydessä Gaia Consultingin ja Väyläviraston asiantuntijoihin:

Saara Pohjalainen

saara.pohjalainen@gaia.fi

Karoliina Saarniaho

karoliina.saarniaho@vayla.fi

ASIAKKAAMME TEKEVÄT
MAAILMASTA PUHTAAMMAN JA
TURVALLISEMMAN

